

До разової спеціалізованої вченої ради PhD 13304
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Гладун Лесі Василівни
«Формування soft skills у дітей старшого дошкільного віку засобами
театралізованої діяльності»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
зі спеціальності 012 Дошкільна освіта

Актуальність теми дослідження, її зв'язок із науковими темами, програмами, планами

Сучасна дошкільна освіта перебуває в умовах інтенсивного оновлення змісту, форм і методів освітньої взаємодії з дітьми. Одним із ключових її завдань є забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини, формування здатності до спілкування, співпраці, саморегуляції, емоційної чутливості, адаптивної поведінки, ініціативності та відповідального ставлення до себе й інших. Саме тому проблема формування soft skills у дітей старшого дошкільного віку набуває особливої теоретичної й практичної значущості.

Актуальність дисертаційного дослідження Гладун Лесі Василівни зумовлена тим, що старший дошкільний вік є сензитивним періодом для становлення мовлення, самосвідомості, емоційної сфери, довільності поведінки та соціальної взаємодії. У цей період закладаються передумови подальшої успішної адаптації дитини до навчання в початковій школі, взаємодії з однолітками й дорослими, прийняття соціальних норм і правил.

Доречним є обраний дисертанткою засіб формування soft skills – театралізована діяльність. Її освітній потенціал полягає у природному поєднанні гри, творчості, мовленнєвої активності, емоційного переживання, виконання ролі, взаємодії з партнером, дотримання правил і спільного досягнення результату. Театралізована діяльність дає змогу дитині не лише відтворювати художній чи життєвий сюжет, а й проживати соціальні ситуації, розпізнавати емоції, узгоджувати власні дії з діями інших, виявляти емпатію, самоконтроль і гнучкість поведінки.

Важливість дослідження посилюється наявними суперечностями між значним розвивальним потенціалом театралізованої діяльності та її недостатньо системним використанням у практиці закладів дошкільної освіти; між потребою цілеспрямованого формування soft skills у дітей старшого дошкільного віку та недостатньою розробленістю відповідної методики; між різноманітністю засобів театралізованої діяльності та обмеженням їх застосуванням у реальному освітньому процесі.

Дисертацію виконано в контексті наукової тематики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, що засвідчує її зв'язок із актуальними напрямками розвитку дошкільної та початкової освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи Гладун Лесі Василівни забезпечується чіткою логікою побудови дослідження, коректно визначеним науковим апаратом, репрезентативною джерельною базою, поєднанням теоретичних, емпіричних і статистичних методів, а також послідовною експериментальною перевіркою сформульованої гіпотези.

Дисертанткою переконливо окреслено проблемне поле дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету, гіпотезу та завдання. Вони логічно взаємопов'язані між собою і відображають послідовність наукового пошуку: від з'ясування сутності базових понять та аналізу психолого-педагогічних передумов формування soft skills у дітей старшого дошкільного віку – до обґрунтування педагогічних умов, моделювання процесу їх реалізації та експериментальної перевірки ефективності запропонованої методики. Така логіка є методологічно виправданою і забезпечує внутрішню цілісність дисертаційної праці.

Достовірність наукових положень посилюється тим, що дисертантка спирається на міждисциплінарний аналіз проблеми. У роботі враховано положення дошкільної педагогіки, вікової та педагогічної психології, теорії діяльності, компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, середовищного, аксіологічного, системного та синергетичного підходів. Це дало змогу авторці розглядати формування soft skills у старших дошкільників не як ізольований педагогічний процес, а як складний феномен, пов'язаний із розвитком емоційної сфери, соціальної взаємодії, саморегуляції, адаптивності, мовлення, уяви та ігрової активності дитини.

Теоретична обґрунтованість дослідження виявляється передусім у змістовному аналізі ключових понять. Дисертантка послідовно розкриває сутність дефініцій «soft skills», «soft skills старших дошкільників», «емоційний інтелект», «адаптивний інтелект», «soft skills емоційно-адаптивного інтелекту старших дошкільників», «театралізована діяльність», «театральна діяльність», «засоби театралізованої діяльності». Важливим є те, що авторка не обмежується простим відтворенням наявних у науці тлумачень, а здійснює їх порівняльний аналіз, виявляє змістові акценти, уточнює педагогічне значення понять у контексті дошкільної освіти та формулює власні робочі визначення.

Достатньо переконливим є авторське обґрунтування доцільності зосередження дослідження саме на soft skills емоційно-адаптивного інтелекту. З огляду на результати аналізу наукових джерел, нормативних орієнтирів дошкільної освіти та емпіричного опитування вихователів, дисертантка виокремлює емпатію, самоусвідомлення, саморегуляцію та адаптивність як найбільш значущі для дітей старшого дошкільного віку навички. Такий вибір

є обґрунтованим, оскільки саме ці здатності забезпечують дитині можливість розуміти власний емоційний стан і стан інших людей, узгоджувати поведінку з правилами спільної діяльності, гнучко реагувати на зміну ситуації, взаємодіяти з однолітками й дорослими.

Заслуговує на позитивну оцінку характеристика театралізованої діяльності як педагогічного засобу формування soft skills у дітей старшого дошкільного віку. Авторка доводить, що театралізована діяльність органічно поєднує ігрову, мовленнєву, комунікативну, художньо-творчу, емоційно-ціннісну та соціальну активність дитини. Саме тому вона створює природні умови для розвитку емпатії, саморегуляції, самоусвідомлення, адаптивності, здатності до співпраці, прийняття ролі, дотримання правил і колективного досягнення результату. Така позиція є педагогічно доцільною, оскільки відповідає віковим особливостям старших дошкільників і провідній ролі гри в цьому періоді дитинства.

Обґрунтованість висновків першого розділу забезпечується тим, що дисертантка не лише аналізує теоретичні джерела, а й встановлює зв'язок між психолого-педагогічними особливостями дітей старшого дошкільного віку та можливостями формування в них soft skills. У роботі належно розкрито значення розвитку мовлення, уваги, пам'яті, мислення, емоційної чутливості, самосвідомості, довільності поведінки, потреби у спілкуванні й спільній грі. Це дало змогу авторці обґрунтувати старший дошкільний вік як сприятливий період для цілеспрямованого формування м'яких навичок.

У другому розділі дисертації переконливо обґрунтовано структурно-змістову характеристику soft skills емоційно-адаптивного інтелекту. Дисертантка визначає мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і контрольний компоненти досліджуваного феномена. Така структура є логічною, оскільки охоплює внутрішню спонуку дитини до взаємодії та саморозвитку, елементарні знання й уявлення про емоції, правила поведінки та театралізовану діяльність, практичні способи дії у спільних ситуаціях, а також здатність до елементарного контролю і коригування власної поведінки.

Достатньо аргументованими є визначені критерії та показники сформованості soft skills емоційно-адаптивного інтелекту старших дошкільників. Їх зміст узгоджено з компонентною структурою досліджуваного феномена, що забезпечує логічність діагностичного апарату. Визначення рівнів сформованості – низького, середнього і високого – дає змогу простежити динаміку розвитку дітей у процесі експериментальної роботи та об'єктивніше інтерпретувати отримані результати.

Вагомим науковим результатом є обґрунтування педагогічних умов формування soft skills емоційно-адаптивного інтелекту у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності. До них авторка відносить розвиток мотивації дитини до формування soft skills із урахуванням її потреб, цінностей та інтересів; формування базової соціально-емоційної обізнаності й елементарних знань про основи театралізованого мистецтва; організацію театралізовано-ігрового середовища та спільної театралізованої діяльності; контроль і коригування самостійної театралізовано-творчої

активності старшого дошкільника. Зазначені умови не є випадковим набором педагогічних дій, а становлять цілісну систему, що охоплює мотиваційний, змістовий, середовищний, діяльнісний і рефлексивно-коригувальний аспекти освітнього процесу.

Переконливим є моделювання процесу реалізації педагогічних умов. Запропонована модель містить мету, завдання, методологічні підходи, принципи, педагогічні умови, компоненти, форми, методи, засоби, критерії, показники, рівні сформованості та очікуваний результат. Її структура відповідає логіці педагогічного моделювання і дає змогу простежити взаємозв'язок між теоретичними засадами дослідження та практичними діями педагога в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Важливо, що модель орієнтована не лише на організовану діяльність дорослого, а й на активність самої дитини, її участь у спільній і самостійній театралізовано-творчій діяльності.

Обґрунтованість експериментальної частини дослідження забезпечується чіткою організацією педагогічного експерименту. Дисертанткою визначено експериментальну базу, склад учасників, етапи дослідження, діагностичний інструментарій, процедури фіксації та аналізу результатів. У дослідженні брали участь діти старшого дошкільного віку, вихователі та батьки, що дало змогу врахувати різні джерела педагогічної інформації й отримати більш повне уявлення про стан сформованості soft skills у дітей.

Зміст констатувального етапу є достатньо аргументованим. Авторка здійснила діагностику початкового рівня сформованості soft skills емоційно-адаптивного інтелекту у старших дошкільників, використала протоколи педагогічних спостережень, анкетування у картинках, ігрові сценарії, анкети та бесіди для вихователів і батьків. Такий добір методів відповідає віковим особливостям дітей дошкільного віку, оскільки передбачає опору на наочність, гру, спостереження за реальною поведінкою дитини, а не лише на вербальні відповіді.

Формувальний етап дослідження має виразну практичну спрямованість. Дисертанткою розроблено й упроваджено методику реалізації педагогічних умов формування soft skills емоційно-адаптивного інтелекту засобами театралізованої діяльності. Її зміст передбачає використання театралізованих ігор, ігор-фантазувань, вправ на розпізнавання та передавання емоцій, імпровізацій, спільного створення образів і персонажів, презентацій дитячих творчих продуктів, елементів самоконтролю та взаємодії у групі. Такий зміст відповідає природі дошкільного дитинства, оскільки формування м'яких навичок відбувається не шляхом прямого навчання, а через проживання дитиною емоційно значущих ситуацій, виконання ролей, співдію з іншими дітьми та підтримку дорослого.

На контрольному етапі дослідження дисертантка здійснила повторну діагностику рівнів сформованості soft skills емоційно-адаптивного інтелекту, порівняла результати експериментальних і контрольних груп, проаналізувала динаміку змін. Отримані результати засвідчили позитивний вплив

запропонованих педагогічних умов і методики їх реалізації на розвиток емпатії, самоусвідомлення, саморегуляції та адаптивності у старших дошкільників. Це підтверджує загальну гіпотезу дослідження та надає висновкам достатньої доказовості.

Висновки до розділів і загальні висновки дисертації є логічно вмотивованими, змістово пов'язаними з поставленими завданнями та відображають основні результати дослідження. У них узагальнено теоретичні положення, результати моделювання, зміст педагогічних умов, особливості методики та дані експериментальної перевірки. Висновки не виходять за межі одержаних результатів, що свідчить про наукову виваженість авторської позиції.

Практичні рекомендації дисертантки мають належний ступінь обґрунтованості, оскільки спираються на результати теоретичного аналізу, діагностичні дані та експериментальну перевірку. Вони можуть бути використані вихователями закладів дошкільної освіти для організації театралізованої діяльності, спрямованої на розвиток soft skills у дітей старшого дошкільного віку; методистами – для планування освітньо-методичної роботи; викладачами закладів вищої освіти – у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів; у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Отже, наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації Гладун Л. В., є достатньо обґрунтованими, логічно узгодженими, підтвердженими результатами експериментальної роботи та мають теоретичну і практичну значущість для розвитку сучасної дошкільної освіти.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що авторкою вперше обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування soft skills емоційно-адаптивного інтелекту у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності. До таких умов віднесено розвиток мотивації дитини до формування soft skills із урахуванням її потреб, цінностей та інтересів; формування базової соціально-емоційної обізнаності й елементарних знань про основи театралізованого мистецтва; організацію театралізовано-ігрового середовища та спільної театралізованої діяльності; контроль і коригування самостійної театралізовано-творчої активності старшого дошкільника.

Теоретично значущим є уточнення сутності ключових понять дослідження. Авторка запропонувала визначення soft skills старших дошкільників як міжпредметних здатностей, що не залежать від конкретного виду діяльності дитини й становлять основу для оволодіння предметними вміннями і навичками. Доцільним є також введення в дослідницький контекст поняття soft skills емоційно-адаптивного інтелекту старших дошкільників, що дає змогу поєднати емоційну, поведінкову та адаптаційну складові розвитку дитини.

Заслужовує на увагу авторська класифікація засобів театралізованої діяльності за їх призначенням: матеріально-технічні, творчо-продуктивні та

методично-організаційні. Такий підхід має не лише теоретичне, а й прикладне значення, оскільки допомагає педагогам цілеспрямовано добирати засоби роботи зі старшими дошкільниками.

Практичне значення дисертаційної роботи

Практичне значення дослідження полягає в розробленні та впровадженні методики реалізації педагогічних умов формування soft skills емоційно-адаптивного інтелекту у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

Особливо цінним є створення діагностичного інструментарію для визначення рівнів сформованості мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та контрольного компонентів soft skills емоційно-адаптивного інтелекту. До нього належать анкетування у картинках, ігрові сценарії, протоколи педагогічних спостережень і фіксації результатів, анкети та бесіди для вихователів і батьків. Такий інструментарій може бути використаний у практиці закладів дошкільної освіти, у підготовці майбутніх вихователів, у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Практично значущими є також авторські художні матеріали для дітей старшого дошкільного віку, спрямовані на формування soft skills засобами театралізованої діяльності. Їх використання дає змогу збагатити зміст освітньої роботи, зробити процес формування емпатії, самоусвідомлення, саморегуляції та адаптивності природним, емоційно привабливим і доступним для дітей.

Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях

Основні положення та результати дисертаційної роботи відображено в наукових публікаціях здобувачки. Тематика публікацій узгоджується зі змістом дисертації та засвідчує належну апробацію результатів дослідження. Опубліковані праці розкривають різні аспекти досліджуваної проблеми: формування емоційного інтелекту, розвиток емпатії, використання гумористичної театралізованої діяльності, формування soft skills у дошкільній і початковій освіті, потенціал театралізованої діяльності для розвитку старших дошкільників.

Результати дослідження апробовано на науково-практичних конференціях різного рівня. Це засвідчує відкритість авторки до наукової дискусії та поступове оприлюднення результатів наукового пошуку.

Відповідність дисертації встановленим вимогам та академічна доброчесність

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 012 Дошкільна освіта. Її зміст, наукові положення, висновки та практичні рекомендації безпосередньо пов'язані з теорією і методикою дошкільної освіти, зокрема з проблемою формування соціально-емоційних, особистісних і поведінкових здатностей дітей старшого дошкільного віку.

За результатами аналізу поданого тексту можна констатувати, що дисертація є самостійною кваліфікаційною науковою працею. Використання ідей, положень і результатів інших авторів супроводжується покликаннями на

відповідні джерела. Ознак порушення академічної доброчесності в межах здійсненого аналізу не виявлено.

Дискусійні положення, рекомендації та зауваження до змісту дисертації

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи Гладун Л. В., вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та рекомендації дискусійного характеру.

1. У дисертації ґрунтовно розкрито поняття soft skills старших дошкільників, однак роботу посилило б ширше зіставлення цього поняття з термінами, уже усталеними в українському дошкільному освітньому дискурсі, зокрема «ключові компетентності», «соціально-громадянська компетентність», «особистісна компетентність», «емоційно-ціннісний розвиток». Це дало б змогу чіткіше показати, як термін soft skills інтегрується в нормативне поле дошкільної освіти України.
2. Назва дисертації передбачає дослідження формування soft skills у широкому розумінні, тоді як експериментальна частина зосереджена переважно на soft skills емоційно-адаптивного інтелекту: емпатії, самоусвідомленні, саморегуляції та адаптивності. Доцільно було б виразніше аргументувати логіку такого звуження предметного поля дослідження та показати співвідношення між усією сукупністю soft skills старших дошкільників і вибраною для експериментального вивчення групою навичок.
3. У роботі представлено різні форми і засоби театралізованої діяльності, проте потребує глибшої деталізації питання про те, які саме види театралізованої діяльності є найбільш результативними для формування кожної окремої soft skills. Наприклад, було б корисно показати, які форми театралізованої роботи найбільше сприяють емпатії, які – саморегуляції, які – адаптивності, а які – самоусвідомленню.
4. Практична частина дисертації має значний прикладний потенціал. Разом із тим роботу збагатили б окреме узагальнення щодо можливостей реалізації запропонованої методики в закладах дошкільної освіти з різним матеріально-технічним забезпеченням, в інклюзивних групах, а також в умовах воєнного стану, коли театралізована діяльність може виконувати не лише освітню, а й підтримувальну, емоційно-стабілізувальну функцію.

Зазначені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. Вони мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані авторкою в подальших наукових дослідженнях, публікаціях і методичних розробках.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Гладун Лесі Василівни «Формування soft skills у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності» є самостійним, завершеним, цілісним науковим дослідженням, у якому розв'язано актуальне науково-педагогічне завдання – теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування

soft skills емоційно-адаптивного інтелекту у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

Робота має належний рівень наукової новизни, теоретичного узагальнення і практичної значущості. Основні положення дисертації достатньо аргументовано, висновки відповідають поставленим завданням, а результати можуть бути використані в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, у професійній підготовці майбутніх вихователів, у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників, а також у подальших наукових розвідках із проблеми формування soft skills у дітей дошкільного віку.

Отже, дисертація Гладун Лесі Василівни «Формування soft skills у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності» відповідає встановленим вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами). Авторка дисертації Гладун Леся Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка зі спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри дошкільної освіти
Маріупольського державного університету

Катерина КРУТІЙ

01.06.2023р.

Особистий підпис Катерини КРУТІЙ, д.мед.н.,
професора, професора кафедри дошкільної
освіти МДУ завідує

Начальник відділу кадрів Ольга БЛАГІЩІНА

